

30.09.2020 №898 «About some issues of state standards of complete general secondary education») Retrieved from URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

4. Drobín, A.A. (2016). School physics course: ways of modernization. Naukovi zapysky KDPU. Serii: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity. [Scientific notes of KDPU. Series: Problems of the methodology of physical, mathematical and technological education] 10, 47-51. [in Ukrainian]

5. Modelni navchalni prohramy dlia 5-9 klasiv novoi ukrainskoi shkoly (zaprovadzhuitsia po etapno z 2022 roku) [Model curricula for grades 5-9 of the new Ukrainian school (to be introduced gradually from 2022)]. Retrieved from URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuetsya-po-etapno-z-2022-roku> [in Ukrainian]

6. Natsionalna dopovid «Tsili staloho rozvytku: Ukraina» [National report «Sustainable Development Goals: Ukraine»] Retrieved from URL: <https://me.gov.ua/Documents/Download?id=22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb> [in Ukrainian]

7. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. 70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Retrieved from URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgk326/files/migration/ua/Agenda2030-eng.pdf> [in English]

8. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021, February 19). Nakaz № 235 «Pro zatverdzhennia typovoi osvitnoi prohramy dlia 5-9 klasiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 235 «On approval of the standard educational program for grades 5-9 of general secondary education institutions»] Retrieved from URL: <https://imzo.gov.ua/2021/02/22/nakaz-mon-vid-19-02-2021-235-pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitni-oi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/> [in Ukrainian]

9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016, December 14). Rozporiadzhennia № 988 vid 14.12.2016 r. «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia

zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku.» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine №988 dated 14.12.2016 «On the approval of the Concept of State Policy Implementation in the Reform of General Secondary Education "New Ukrainian School" for the period until 2029.»] Retrieved from URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> [in Ukrainian]

10. President of Ukraine. (2019, September 30). Ukaz № 722/2019vid 30.09.2019 «Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku.» [Decree of the President of Ukraine dated 30.09.2019 № 722/2019 «About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030»] Retrieved from URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДРОБІН Андрій Анатолійович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та безпечного освітнього середовища комунального закладу «Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського.

Наукові інтереси: історія та сучасний стан розвитку природничих наук, цифрова економіка, процеси цифровізації, розвиток технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DROBIN Andrii Anatoliyovych - candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of department of information and communication technologies and safety of the educational environment of municipal institution «Kirovograd regional in-service teacher training institute named after Vasyl Sukhomlynsky».

Scientific interests: history and current state of development of natural sciences, digital economy, digitization processes, technology development.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2024 р.

УДК 378.011.3-051:[373.3:001.895]

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-322-325

ЦУКАНОВА Наталія Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач

кафедри дошкільної та початкової освіти

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6480-8717>

e-mail: tsukanova-nata@ukr.net

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті зроблено спробу розкрити основні моменти інноваційної діяльності вчителя початкових класів.

Нововведення у початкових класах спрямовані на підвищення якості виховання та освіти молодших школярів. У різні періоди свого становлення ці новоутворення мають різні цілі, завдання, зміст, прояв.

До сучасних педагогів висуваються нові вимоги, серед яких обов'язковим є застосування ними інноваційних методик та технологій. Вчителі постають перед вибором ефективних засобів здійснення інноваційних педагогічних ідей у початковій школі. Вчитель вже не є джерелом інформації: учні самостійно здобувають знання та перевіряють їх на практиці.

У початковій школі у розвитку інновацій виділяються такі напрями: створення нових типів шкіл з метою індивідуалізації та диференціації навчання; акцентування уваги на дисциплінах естетичного циклу; створення та впровадження нових навчальних курсів, зміна змісту освіти; велику увагу приділяється формуванню екологічної культури; розробка підручників, навчально-методичних посібників, програм; використання інноваційних технологій, методик; створення експериментальних майданчиків, класів; впровадження у освітній процес комп'ютерних технологій.

Інноваційна діяльність у початковій школі включає технічні, навчальні та позанавчальні інновації. У зв'язку з оновленням та новим змістом освіти виділяють методико-орієнтовані та проблемно орієнтовані інноваційні процеси.

Сучасні умови життя диктують впровадження в освітній процес школи інновацій, що у свою чергу є найважливішою якістю професійного педагога, завдяки якому можна досягти високого рівня педагогічної майстерності.

Впровадження інновацій у початкову школу сприяє підвищенню мотивації у молодших школярів до навчання, оновлення технологій освіти, покращенню якості освітніх послуг, виконання суспільного замовлення.

Ключові слова: інноваційні процеси; інноваційна діяльність; інновації; інноваційні технології; початкова школа; нововведення; технічні інновації; навчальні інновації; поза навчальні інновації.

TSUKANOVA Nataliia Mykolayivna –

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Pre-school and Primary school education Volodymyr Vynnychenko

Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6480-8717>

e-mail: tsukanova-nata@ukr.net

INNOVATIVE ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

An attempt is made in the article to reveal the main points of the innovative activity of the primary school teacher.

Innovations in primary classes are aimed at improving the quality of upbringing and education of younger schoolchildren. At different periods of their formation, these neoplasms have different goals, tasks, content, and manifestation.

New demands are placed on modern teachers, among which their use of innovative methods and technologies is mandatory. Teachers are faced with the choice of effective means of implementing innovative pedagogical ideas in primary school. The teacher is no longer a source of information: students independently acquire knowledge and test it in practice.

The following directions are distinguished in the development of innovations in elementary school: creation of new types of schools for the purpose of individualization and differentiation of education; emphasis on the disciplines of the aesthetic cycle; creation and implementation of new educational courses, changing the content of education; great attention is paid to the formation of ecological culture; development of textbooks, training manuals, programs; use of innovative technologies, methods; creation of experimental sites, classes; introduction of computer technologies into the educational process.

Innovative activity in primary school includes technical, educational and extracurricular innovations. In connection with the renewal and new content of education, method-oriented and problem-oriented innovative processes are distinguished.

Modern living conditions dictate the introduction of innovations into the educational process of the school, which in turn is the most important quality of a professional teacher, thanks to which it is possible to achieve a high level of pedagogical skill.

The introduction of innovation in primary school helps to increase the motivation of younger schoolchildren to study, to update education technologies, to improve the quality of educational services, and to fulfill public orders.

Key words: *innovative processes; innovative activity; innovations; innovative technologies; elementary school; innovation; technical innovations; educational innovations; beyond educational innovations.*

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Предметом фахової діяльності сучасного педагога відповідно до Концепції «Нова українська школа» (2016) є виховання випускника школи – особистості (усебічно розвиненої дитини, здатної до критичного мислення), патріота (з активною позицією, який вміє діяти згідно з морально-етичними принципами та здатний приймати відповідальні рішення; поважати гідність і права людини), інноватора (здатного вносити зміни в навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, здатність конкурувати на ринку праці, бажання вчитися впродовж життя) – на засадах інноваційного оновлення і гуманістичної парадигми. Оскільки, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть професіонали, котрі уміють вчитись впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та вправно досягати їх, працювати в команді та спілкуватися в багатокультурному середовищі, володіти іншими інноваційними вміннями. Ефективне розв'язання цієї проблеми вбачається в наданні пріоритетності інноваційно-гуманістичній складовій освітньому процесу та його компетентнісному спрямуванню, як у закладах вищої, так і в закладах загальної середньої освіти і, зокрема в її початковій ланці. Процес підготовки майбутнього вчителя початкових класів, згідно з принципами неперервної освіти, сьогодні стикається з низкою протиріч: між репродуктивним характером навчання педагогів та необхідністю продуктивної педагогічної діяльності, між труднощами засвоєння педагогом способів інноваційної діяльності та необхідністю професійно-педагогічної взаємодії з метою вирішення завдань, пов'язаних із впровадженням інноваційних освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

На сучасному етапі розвитку освіти відзначається підвищений інтерес до проблеми підготовки педагога до інноваційної діяльності. Такі науковці, як Н. Бібік, Н. Ничкало, О. Савченко, Г. Тарасенко, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін. досліджували особливості професійної підготовки вчителя початкової школи. Інноваційним технологіям в освіті присвячені праці І. Гаврик, Т. Демиденко, І. Дичківської, О. Кома, О. Пометун та ін. Вони у своїх дослідженнях розкривають підготовку педагогічних кадрів до впровадження нововведень та формування готовності до майбутньої інноваційної діяльності. Однак ефективні способи організації процесу такої підготовки визначені розмито, недостатньо дослідженими залишаються сутність, структура та компоненти готовності педагога до інноваційної діяльності, процес підготовки майбутніх педагогів початкових класів до інноваційної діяльності [7].

Мета статті – розкрити особливості інноваційної діяльності учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна освітня система має відповідати запитам свого часу. Основним завданням програми розвитку освітнього процесу є підготовка високо-інтелектуального учня. З огляду на це, вчитель початкових класів повинен володіти психологічними прийомами, що застосовуються індивідуально до кожного учня; вміти взаємодіяти з учнями на занятті та у поза урочний час; бути здатним застосовувати у своїй професійній діяльності інновації.

Інноваційна діяльність вчителя початкових класів спрямовано розвиток інтересу до навчання в молодших школярів, формування їх особистості, підвищення якості освіти.

Інноваційна діяльність вчителів початкових класів – це багатоаспектне явище, що характеризується запровадженням в освітній процес нововведень.

При здійсненні інноваційної діяльності багато вчителів початкових класів стикаються з труднощами, які насамперед пов'язані з віковими та індивідуальними особливостями молодших школярів. Це накладає відбиток на специфіку та характер інновацій у початковій школі.

За змістом та формами прояву інновації різноманітні:

- за видами діяльності: педагогічні, управлінські; за характером змін, що вносяться: радикальні, комбінаторні, модифікаційні;

- за масштабом змін, що вносяться: локальні, модульні, системні;

- за масштабом використання: поодинокі, дифузні; за джерелом виникнення: зовнішні, внутрішні [3].

Інноваційна діяльність характеризується такими ознаками:

- вчитель початкових класів створює та застосовує в освітньому процесі інтелектуальний продукт, тобто щось нове для себе та для учнів;

- основна освітня діяльність обов'язково має бути інтегрована у додаткову;

- підвищенням у молодших школярів інтересу до навчання [1].

Нововведення в початкових класах спрямовані насамперед на підвищення якості виховання та освіти молодших школярів. Але в різні періоди свого становлення ці новоутворення мають різні цілі, завдання, зміст, прояв.

У XVII столітті Я. А. Коменським розроблено класно-урочну систему навчання та виховання. Ґрунтуючись на спадкоємності дошкільної та початкової освіти, їм створено єдину освітню систему.

Нововведеннями у його системі є дидактичні та виховні цілі.

Ж.-Ж. Руссо висловлює думку, що діти від природи досконалі. Завдяки йому в педагогічній науці розвиваються теорії «вільного виховання» і «педоцентризму», що ґрунтуються на тому, що не варто заважати мимовільному розвитку дітей і необхідно повністю керуватися їхніми потягами та бажаннями.

Інновацією І. Г. Песталоцці прийнято вважати теорію елементарної початкової освіти. Їм розроблено концепцію морального виховання та навчання школярів. Одним із перших запропонував комбінувати теорію з практикою в освітніх закладах.

І. Г. Гербарта також прийнято розглядати новатором у початковій освітній системі. Їм висловлена думка про необхідність навчання, що виховує. Велику роль відводив моральному вихованню. Розвиваючи теорію навчання, їм виділено такі етапи:

- ясність (знайомство з матеріалом має відбуватися у наочній формі);

- асоціація (встановлення зв'язків між новим матеріалом та вивченим раніше);

- система (викладення матеріалу має бути пов'язаним);

- метод (використання наявних знань на практиці).

Джон Дьюї сформульовано ідею реформування шкільної системи. Він пропонує не навчати дітей, а створювати їм комфортні умови, сприяють розвитку вроджених здібностей. Їм висловлена думка, що в учнів необхідно розвивати пізнавальну активність, а не давати їм певні знання, орієнтовані на конкретну професію. Навчати дітей варто лише тоді, коли вони самі відчують у цьому потребу. На думку Дьюї, у всій навчально-виховній роботі головною є праця. Проте педагог освітньому процесі пропонував використовувати ігри, екскурсії, імпровізації. З погляду Дьюї, батьки мають залучатися до навчального процесу.

Сучасний вчитель початкових класів має бути готовий до використання у навчальному процесі нових методик та технологій. Основним компонентом сучасного навчального процесу є діяльність. Вчитель вже не є джерелом інформації: учні самостійно видобувають знання та перевіряють їх на практиці [5]. Інноваційна діяльність включає технічні, навчальні та позанавчальні інновації. До перших належать ІКТ-технології, електронно-освітні ресурси, інтерактивна дошка. Для здійснення ефективної інноваційної діяльності сучасному вчителю початкових класів важливо зрозуміти її специфіку, виявити у собі педагогічні вміння, які необхідні її реалізації. Інноваційним в освітньому процесі початкової школи вважається застосування активних та інтерактивних методів навчання [4].

Багато вчителів початкових класів у межах інноваційного процесу використовують не конспект уроку, а технологічну карту, де пропонуються рекомендації й у вчителя, й учнів. Технологічна карта спрямовано досягнення основної мети навчання молодших школярів: навчити вчитися [2].

Інновацією є і організація уроку, який планується та проводиться за новою схемою. На перший план виходить не просте пояснення матеріалу та його закріплення, а учень стає учасником процесу освіти, тобто акцент робиться на взаємодію учнів та вчителя.

Також інноваційний процес у початковій школі має охопити і позаурочну діяльність. Сьогодні важливо зацікавити дітей заняттями після уроків, це дає можливість перетворити позаурочну діяльність на повноцінний простір для освіти та виховання. Нині вчитель отримав можливість повному побудувати позаурочну діяльність учнів, застосовуючи інноваційні технології.

У початковій школі у розвитку інновацій можна назвати такі напрямки:

- створення нових типів шкіл з метою індивідуалізації та диференціації навчання;

- акцентування уваги на дисциплінах естетичного циклу; створення та впровадження нових навчальних курсів, зміна змісту освіти;

- велику увагу приділяти формуванню екологічної культури; розробка підручників, навчально-методичних посібників, програм;

впровадження інноваційних технологій, методик; створення експериментальних майданчиків, класів; – впровадження у освітній процес комп'ютерних технологій [2].

У зв'язку з оновленням та новим змістом освіти виділяють методико-орієнтовані та проблемно орієнтовані інноваційні процеси.

Перші передбачають використання освітніх технологій та методик (сучасні інформаційні технології, проектне навчання, модульне навчання, розвиваюче навчання, проблемне навчання, диференційоване навчання, програмоване навчання). Проблемно орієнтовані інноваційні процеси покликані вирішувати певні завдання, спрямовані на усвідомлення своєї особистості та соціальної значущості [6].

Як було зазначено раніше, інноваційна діяльність вчителя початкових класів передбачає використання нових форм, методів, прийомів навчання.

Нині ж, у світі, існує безліч методик і програм освіти. Метою модернізації системи освіти є підвищення освіти, розвитку таланту та якостей особистості, зберігаючи здоров'я учня. Широке впровадження інноваційних технологій ми отримуємо у процесі модернізації. Саме у молодшому шкільному віці відбувається інтенсивний розвиток розумових здібностей. Використовуючи цьому етапі сучасні технології, можна закласти міцний фундамент його подальшої освіти. Комп'ютерні технології розвиваються прогресивно. Їхнє застосування в початковій школі робить урок насиченим, збагаченим корисною інформацією, призводить до необхідності переглянути різні способи подачі навчального матеріалу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, найважливішою якістю професійного педагога, завдяки якому можна досягти високого рівня педагогічної майстерності є впровадження в освітній процес школи інновацій.

Впровадження інновації у початкову школу сприяє підвищенню мотивації у молодших школярів до навчання, оновлення технологій освіти, покращення якості освітніх послуг, виконання громадського замовлення.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Даниленко Л. І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі. *Управління освітою*. 2001. № 3. С. 18-24.
2. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі : навчально методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь. Вид-во МДПУ. 2015. 160. (Інновації в початковій школі).
3. Інновації як основа змін освітньої практики. Інформаційно-методичний збірник. Упорядник Г.О. Сиротенко. Полтава: ПОІППО, 2005. 160 с.
4. Коберник Г.І. Використання інноваційних технологій у початковій колі / [Електронний ресурс]. URL: http://mybclass.at.ua/load/statti/vikoristannja_innovacijnikh_tekhnologij_na_urokakh_v_pochatkovij_shkoli/3-1-0-3

5. Нова українська школа: відповідаємо на виклики : навчально-методичний посібник / КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР ; уклад.: Г. Г. Бовсунівська, Т. О. Трохименко. Житомир : КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, 2021. 154 с

6. Островська М. Інноваційне середовище в початковій школі. Наукове видання (монографія) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ. Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ – ТОВ «РІК-У», 2021. 288 с.

7. Haleta Y., Kozlenko V., Riabovol L., Filonenko O., & Kravtsova T. Formation of Project Culture in Future Teachers. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2023. № 14(41), P. 526–536. URL: <https://doi.org/10.46925/rdluz.41.29>.

REFERENCES

1. Danylenko, L. I. (2001). Teoriia i praktyka innovatsiinoi diialnosti v zahalnoi serednii shkoli. [Theory and practice of innovative activity in general high school]. *Upravlinnia osvitoiu*. № 3. S. 18-24. [in Ukrainian]
2. Dubiaha, S. M. (2015). Pedagogichni tekhnologii v pochatkovii shkoli : navchalno metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv napriamu pidhotovky «Pochatkova osvita». [Pedagogical technologies in primary school: educational methodical guide for students of higher educational institutions in the field of training "Primary Education"]. Melitopol. Vyd-vo MDPU. 160. (Innovatsii v pochatkovii shkoli). [in Ukrainian]
3. Innovatsii yak osnova zmin osvitoi praktyky. (2005). *Informatsiino-metodychni zbirnyk*. [Innovation as a basis for changes in educational practice. Informational and methodical collection]. Uporiadnyk H.O. Syrotenko. Poltava: POIPPO, 160 s. [in Ukrainian]
4. Kobernyk, H. I. Vykorystannia innovatsiinykh tekhnologii u pochatkovii kolii. [Use of innovative technologies in the elementary school]. [Elektronnyi resurs]. URL: http://mybclass.at.ua/load/statti/vikoristannja_innovacijnikh_tekhnologij_na_urokakh_v_pochatkovij_shkoli/3-1-0-3 [in Ukrainian]
5. Nova ukrainska shkola: vidpovidaemo na vyklyky : navchalno-metodychni posibnyk. (2021). [New Ukrainian school: responding to challenges: educational and methodological manual] / KZ «Zhytomirskiy OIPPO» ZhOR ; uklad.: H. H. Bovsunivska, T. O. Trokhymenko. Zhytomyr : KZ «Zhytomirskiy OIPPO» ZhOR, 154 s. [in Ukrainian]
6. Ostrovska, M. (2021). Innovatsiine seredovyshe v pochatkovii shkoli. [Innovative environment in primary school]. *Naukove vydannia (monohrafiia) Zakarpatskoho uhorskoho instytutu imeni Ferentsa Rakotsi II. Berehove–Uzhhorod: ZUI im. F.Rakotsi II – TOV «RIK-U»*, 2021. 288 s. [in Ukrainian]
7. Haleta, Y., Kozlenko, V., Riabovol, L., Filonenko, O., & Kravtsova, T. (2023). Formation of Project Culture in Future Teachers. *Revista De La Universidad Del Zulia*. № 14(41), P. 526–536. URL: <https://doi.org/10.46925/rdluz.41.29>. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЦУКАНОВА Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної педагогічної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSUKANOVA Nataliia Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Pre-school and Primary school education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: professional training of the future prima.

Стаття надійшла до редакції 24.08.2024 р.